

Th. Laurentius

Nieuwe gegevens betreffende Ploos van Amstels prentwerk

Tot de personen die in de tweede helft van de 18de eeuw hun stempel drukten op het Amsterdamse kunstleven behoorde ongetwijfeld Cornelis Ploos van Amstel (1726–1798). Hij had eigenschappen die hem bijna vanzelfsprekend deden uitgroeien tot een vooraanstaand en invloedrijk man. Belangrijk daarbij was de combinatie van een helder zakelijk inzicht en een zeker artistiek talent.

Hoewel hij zich als jongeman grondig voorbereide op een goede positie in het bedrijfsleven, trachtte hij via tekenlessen ook op het kunstzinnige vlak aan zijn trekken te komen. In diezelfde tijd legde hij de grondslag voor zijn later zo beroemde collectie tekeningen.

Omstreeks 1756 moet hij het idee gekregen hebben om tekeningen uit zijn verzameling in druk uit te geven. Daarbij werd hij zonder twijfel geïnspireerd door Engelse en Franse prestaties op dat gebied. Wat hij zich voorstelde was zowel zakelijk als technisch bijzonder ambitieus. Uit zijn notities is bekend, dat de prentonderneming op den duur niet winstgevend was. De faam, die hij zich ermee verwierf, was echter groot. Tussen 1765 en 1787 gaf hij in totaal 46 facsimile's van tekeningen uit die in die tijd werden aangeduid met de ietwat verwarrende term 'prenttekeningen'.

Voor zover valt na te gaan begon Ploos in 1756 een reeks proeven met koperplaten om uit te zoeken in hoeverre hij in staat was

acceptabele facsimile-resultaten te verkrijgen. De ontwikkeling die in die proeven te zien is, maakt duidelijk hoe ordelijk en origineel hij te werk ging. Allereerst zal hij zich de vraag gesteld hebben: hoe produceer ik een gedrukte lijn die sprekend lijkt op bijvoorbeeld een krijtlijn. Uit het buitenland kende hij de toepassing van de vernis-mou techniek, waarbij getekend werd op een dun velletje papier dat op een koperplaat lag die van te voren was bedekt met een zachte etsgrond. Overal waar op het papier getekend werd, hechte de etsgrond zich aan de onderzijde van dit vel. Als men het papier vervolgens van de plaat aftrok, ging die etsgrond mee. De getekende lijnen werden zichtbaar op de plaat. Ze hadden een rafelig karakter. Eenmaal geëtsd en afgedrukt gaven ze enigszins de indruk dat ze direct op het papier getekend waren.

Bovendien kende Ploos het gebruik van de roulette. Dit instrument bestond uit een handvat met een wielletje, dat voorzien was van een puntjesprofiel. Daarmee konden, met enige kracht, putjes in een plaat worden gerold. Met deze techniek, die verwant is aan de mezzotint, kon inderdaad een lijn worden gemaakt die aan een krijtlijn deed denken. Beide technieken voldeden Ploos echter niet. Met de eerste kreeg hij geen goedgelijkende krijtlijn en met de tweede kon slechts een beperkt aantal drukken worden gemaakt. Hij kwam op het idee de roulette te gebruiken op een harde etsgrond. De mate van etsing

bepaalde vervolgens de intensiteit van de lijn. Ook oppervlakken konden op die manier van een fijn puntjespatroon worden voorzien. Dat leverde een 'toon' op die er uitzag alsof hij met de penseel was gemaakt.

De tweede techniek die hij ontwikkelde was de doordruk. Hij bestreek een vel papier met lijm en strooide er een hard poeder op. Het vel werd met de korrelige kant op een koperplaat gelegd waarop van te voren een harde etsgrond was aangebracht. Bij het tekenen op het papier werden de poederkorrels door de etsgrond gedrukt, zodat ze de plaat blootlegden. Ook hier bepaalde de mate van etsing, of er een lichte of een zware lijn ontstond.

Deze beide technieken voldeden uitstekend en de prenten die ermee vervaardigd zijn, behoren nog steeds tot de beste facsimile's uit de 18de eeuw. Ploos schreef zelf bij herhaling over zijn 'Uitvinding' en de waardering die hij ermee oogstte was zeer terecht.

Het Rijksprentenkabinet herdacht hem in 1976, 250 jaar na z'n geboorte, met een tentoonstelling, die door een vouwblad werd begeleid. Een uitgebreidere studie over Ploos verscheen in 1980¹ en daarin is o.a. een catalogus van zijn eigen prenten opgenomen. Vanaf dat moment was het mogelijk de verschillende staten van de prenten te onderscheiden. Een onvermijdelijk gevolg was het te voorschijn komen van tot nu toe niet bekende staten.

De bedoeling van dit artikel is een overzicht te geven van de nieuwe vondsten die de afgelopen zes jaar gedaan zijn. Alle betreffende prenten werden in die periode door het Rijksprentenkabinet verworven. Het belang van de aldaar reeds aanwezige Ploos van Amstel-collectie is hierdoor nog toegenomen.

De aanwinsten

Alvorens een beschrijving te geven van de catalogusaanvullingen moeten we even stil staan bij een aanwinst, die onder het hoofdstuk 'Ploos-documenten' behoort te worden gerangschikt. Het is een 18de-eeuwse lijst met de opsomming van *koperen Platen allen zeer goed van druk, met een compleet getal van 350 drukken voorzien en andren*

gereed om uit te geven of te blijven leggen, uit het bezit van Ploos van Amstel. Deze lijst, waarschijnlijk een kopie van een oorspronkelijk door Ploos zelf opgesteld stuk, kwam te voorschijn op een veiling in Haarlem in 1973 als onderdeel van een res-tant van de prentcollectie die aan het begin van deze eeuw was bijeengebracht door de verzamelaar H. Ph. Gerritsen. In die verzameling bevond zich destijds een grote groep prenten, proeven en documenten van Ploos. Een omslag op die veiling in 1973 bevatte, volgens het opschrift: *Correspondentie tussen M. Nijhoff, Dr van Huffel en H. Ph. Gerritsen*. De betreffende papieren werden echter in opdracht van de notaris vóór de veiling verbrand in verband met de bescherming van eventueel nog levende betrokkenen. Het enige stuk dat aan die vuurdood ontsnapte is de thans door het Rijksprentenkabinet verworven lijst van 'koperen Platen'.

Aangezien dit document bij LNP (p. 234) slechts terloops werd aangehaald, is een nadere beschouwing op zijn plaats.

De platen die op de lijst zijn vermeld kunnen in drie categorieën worden ingedeeld:

1. Platen van de z.g. Hoofdprenten, de door Ploos in zijn 'Prentwerk' gepubliceerde facsimile's (LNP I-46).
2. Overige platen van Ploos, waaronder proeven, vignetten en Bijprenten.
3. Platen van andere kunstenaars.

Categorie 1: de Hoofdprenten

In 1777, een jaar vóór het werkverband tussen Ploos van Amstel en zijn medewerker Bernard Schreuder beëindigd werd, zagen vier prenten het licht. Daarvan waren er drie vervaardigd door Cornelis Brouwer en één door Schreuder. Het duurde vervolgens vier jaar voor een nieuwe aflevering op de markt kwam. Deze bestond uit vier prenten van Cornelis Brouwer (LNP 30, 31, 32 en 33). Ook de daarop volgende aflevering van 1782 bestond uitsluitend uit prenten die door Cornelis Brouwer waren vervaardigd (LNP 34, 35 en 36). Pas in 1786 publiceerde Ploos weer prenten die nog door Schreuder gemaakt waren vóór het dienstverband in 1778 werd verbroken. Het zijn deze Schreuder-prenten, met de gehele oplage van 350 drukken, die in

de 'Lijst van koperen Plaatën' worden vermeld. Volgens de lijst zijn aanwezig *om uit te geven of te blijven leggen*: LNP 37 (naar Jan de Bray), LNP 38 (naar Jan Steen), LNP 41 (naar Jan Saenredam), LNP 42 (naar Cornelis Bega) en LNP 46 (naar Jacob Esselens). Hier vinden we tegelijk de mogelijkheid de lijst te dateren. De laatste door Schreuder voor Ploos vervaardigde prent is LNP 41 (naar Jan Saenredam). Hij maakte deze prent in 1778. De eerst daarop volgende publikatie van Schreuder-prenten vond plaats in 1786. Het ontstaan van de lijst moet dus vóór 1786 liggen. De aanwezigheid (onder no: HH) van de platen die gebruikt waren in het boek met de 'Redenvoeringen gedaan in de Tekén-Academie' maakt de datering nogal gemakkelijk. Dat boek verscheen in 1785. De lijst moet dus eind 1785 of begin 1786 zijn samengesteld.

De lijst geeft voorts een aanwijzing dat de veronderstelling juist is dat Ploos een aantal nog niet uitgegeven Schreuder-prenten na zijn ruzie met Schreuder bewaarde tot alle rust was weergekeerd. De facsimile naar Esselens (LNP 46) bleef, compleet met 350 drukken, zelfs zestien jaar in portefeuille! Van de overige Hoofdprenen is alleen een 'Houte Plaat' voor de *Jongen leunend over een onderdeur* (LNP 6, uit 1763) aanwezig. De koperplaat wordt echter niet vermeld. Bij de houten plaat bevonden zich volgens de lijst ook proeven. Die proeven zijn thans helaas onbekend. Het gebruik van een houten plaat bij een definitieve uitvoering van deze prent hebben wij niet kunnen aantonen. Sterker gezegd: we zijn ervan overtuigd geraakt dat bij de definitieve afdrucken zo'n houten plaat *niet* is toegepast. Het is echter bekend dat Ploos, nog helemaal in zijn beginperiode, verscheidene keren met houten platen heeft geëxperimenteerd. In hetzelfde jaar waarin de *Jongen leunend over een onderdeur* ontstond werkte Ploos eveneens met houten platen bij de *Herder en herderin met kudde bij een rivier* (LNP 4). Ook hier paste hij die houten-plaattechniek uiteindelijk niet toe op de definitieve versie van de prent. Het gebruik van houten platen hoort geheel thuis in de beginperiode en is een onderdeel van een uitgebreide reeks grafische

proefnemingen. Het is goed hierbij op te merken dat de houten plaat op de lijst voorkomt in gezelschap van veel andere proefplaten terwijl de definitieve koperplaat ontbreekt. Bovendien ontbreken ook de overige koperplaten van de eerste 35 Hoofdprenen op deze lijst. De platen die voor de uitgave van het 'Prentwerk' werden gebruikt, waren blijkbaar elders opgeborgen.

Categorie 2: proeven, vignetten en Bijprenten

Naast de 'Hoofdprenen' onderscheiden we twee soorten 'Bijprenten' (zie LNP p. 251). De eerste groep Bijprenten is vervaardigd door of onder leiding van Ploos. Deze prenten werden echter door Ploos niet uitgegeven. Ze zijn in de LNP-catalogus beschreven onder no. 47 t/m 67.

Alle koperplaten behorend bij deze Bijprenten zijn op de lijst vermeld, met uitzondering van de twee platen met facsimile's van vijf schetsen van Christina Chalon (LNP 49 t/m 53). Wel wordt op de lijst vermeld *Kindje naar C. Chalon*. De verleiding is groot hierin toch een van de twee ontbrekende koperplaten te zien, aangezien een ander *Kindje naar C. Chalon* niet bekend is.

Van de onder 'Proeven' beschreven prenten (LNP p. 244 e.v.) vinden we op de lijst de nummers 16a, 17 en 18. Het feit dat de plaat voor proef 16a voorkomt maakt het aannemelijk dat deze door Ploos werd gemaakt en niet door Schreuder. Over het auteurschap heerste enige onzekerheid². Vermeldenswaard is nog de plaat voor een der twee bekende varianten voor de *Heer en dame met page* (LNP 30) naar Gerard ter Borch. Bij deze koperplaat staat vermeld: *Kunnende geen druk uithouden*. Bovendien werden bij deze plaat enige afdrucken bewaard.

De overige platen van Ploos, voorkomend op de lijst, zijn vignetten en titels voor toneelspelen (LNP p. 160: C 20 en p. 163: D 5, 7 en 8). Bovendien zijn er twee portretplaten (Niemeijer NKJ 1962 no. 31 of 32, no. 34).

Categorie 3: platen van andere kunstenaars

Bij de platen vervaardigd door andere kunstenaars waren drie mezzotinten van Ploos' schoonvader Cornelis Troost:

– twee *smousekopjes* (Niemeijer, *Troost* 583 P en 584 P)

– *Tekenaarstertje* (Niemeijer, *Troost* 83 P).

Van Sara Troost bezat Ploos de plaat van haar enige mezzotint, een oud vrouwtje voorstellend. Verder waren er platen van Van der Schley, Bloteling, Dubourg en naar S. de Bray, alsmede enkele pakken met boekillustratieplaten.

Een probleem blijft de vermelding van 't *Hondje na Schouman* en 't *kindje naar Mieris*. Het is niet duidelijk welke prent met het *hondje* wordt bedoeld. Bij het *kindje naar Mieris* zou men kunnen denken aan het *slapend kindje in wieg* dat Elisabeth van Woensel in Ploos' atelier etste (LNP p. 116). Tot nu toe werd voorzichtig verondersteld dat de prent gemaakt was naar een schets van Cornelis Troost. Aangezien in het atelier van Christiaan Josi, omstreeks 1820, afdrukken van dit prentje werden gemaakt³, mogen we aannemen dat de koperplaat deel uitmaakte van het platenbestand dat Josi na Ploos' dood uit diens nalatenschap verwierf. Dat houdt tevens in dat de plaat in Ploos' bezit was en een vermelding op de lijst van 'Koperen Platen' zou dus zeker niet misstaan.

Noten

¹ Th. Laurentius, J. W. Niemeijer en G. Ploos van Amstel: 'Cornelis Ploos van Amstel, 1726–1798, Kunstverzamelaar en prentuitgever', Assen 1980. Dit werk wordt verder aangeduid met: LNP.

² Proef 16a: *Twee jonge kinderen* naar A. van Ostade, LNP p. 247.

³ Th. Laurentius: *Verzameling van Prentwerk ... Cornelis Ploos van Amstel* Prentcatalogus 1981 no: 158.

Ten slotte de reeds aangekondigde beschrijving van de catalogusaanvullingen. Alle betreffende prenten zijn door het Rijksprentenkabinet (RPK) verworven in de periode 1980–1986.

LNP 4 *Herder en herderin met kudde bij een rivier* naar Adriaen van de Velde. Het enig bekende exemplaar in de 11de staat bevindt zich thans in het RPK.

LNP 12 *De Klavierspeelster*, naar Gerard Dou. Voor de 'roodplaat' moeten twee staten worden onderscheiden:

I. Vóór het rood op de omslagdoek en op het muziekboek en vóór de schuine banen op de manchet.

II. Met deze aanvullingen. De te felle en te grove gedeelten zijn bovendien verfijnd en afgezwakt.

LNP 15 *Vrouw op muilezel*, naar Nicolaes Berchem. Het enig bekende exemplaar in de 11de staat bevindt zich sinds 1981 in het RPK.

LNP 21 *Kerkinterieur*, naar Pieter Saenredam. Aan de verzameling van het RPK kon een afdruk in de 11de staat worden toegevoegd. Deze druk geeft door zijn brede randen veel informatie over wat er naast de voorstelling in de plaatmarges is gebeurd. Behalve 26 grote en kleine registermerken zijn daar veel roulette probeersels te zien. In de registermerken zijn de indrukken zichtbaar van de spijkertjes die Ploos in de bodemplaat van de etspers sloeg om de koperplaat iedere keer na een bewerking opnieuw op de juiste plaats te kunnen terugleggen. Ploos schreef op de achterzijde van deze druk boven de opdracht aan François Hemsterhuis: *Gezicht in de Oude Kerk te Amsterdam* (afb. 1).

LNP 23 *Man bij borstwering* naar Govert Flinck. De enig bekende drukken in de 11de en 12de staat zijn thans in het RPK.

LNP 24 *Riviergezicht*, naar Pieter Coopse. In 1983 werd een proef verworven in een staat tussen de eerste en tweede staat. De herziene beschrijving moet zijn:
Ia: Alleen het doorgedrukte lijnwerk geëtsd.
Ib: Zware tonen met de roulette toegevoegd.
II: De zware tonen afgezwakt waarbij vooral de wolkenlucht veel lichter is geworden.

LNP 29 *Omroeper*, naar Cornelis Dusart. Het enig bekende exemplaar in de 11de staat is thans in het RPK. Bovendien moet de beschrijving van de staten vanaf de 14de staat als volgt worden gelezen:

Afb. 1. 'Kerkinterieur' naar Pieter Saenredam. LNP 21, IIde staat. In de brede plaatmarges zijn 26 registermerken en veel roulette-probeersels zichtbaar.

IVa: Gebladerte rechts nog egaal. Losse schaduwplekken rechts op de grond naast de boom toegevoegd.

IVb: Te zware schaduwen lichter gemaakt en te witte vlakken van grijs toon voorzien. Het gebladerte rechtsboven gedetailleerd.

LNP 30 *Heer en dame met page*, naar Gerard ter Borch.

Van de tweede variant was tot nu toe slechts één afdruk bekend uit het atelier van Josi. Thans is een afdruk van Ploos zelf te voorschijn gekomen, waarop hij schreef: *Deze mislukte plaat afgekeurd*

Afb. 2 (boven). 'Botanicus' naar Gerbrand van den Eeckhout. LNP 43, staat 1a.
Afb. 3 (onder). 'Botanicus' naar Gerbrand van den Eeckhout. LNP 43, staat 11.

Afb. 4 (rechts). 'Kaarssnuitende man' naar Jan Luyken. LNP 45. Tot nu toe onbekende variant.

na zo veele arbeid en een nieuwe begonnen – Dog den afdruk, als wat vreemds geoffreerd aan mijn vriend de WEd Heer Hemsterhuys in 's Hage.

LNP 33 *Zeegezicht met volle maan*, naar Ludolf Backhuysen. De enig bekende afdruk in de IVde staat bevindt zich sedert 1981 in het RPK.

LNP 43 *Botanicus*, naar Gerbrand van den Eeckhout.

De ontdekking van enige proefdrukken maakt een volledige herziening van de vroegste staten noodzakelijk.

Ia: Alleen de toon zwaar gebeten. Voor de tafel lijkt één boek op de grond te staan. Daarboven vertoont het tafelkleed een lichte schaduw. Vóór de randlijn. Op de achterzijde van de afdruk in het RPK schreef Ploos: *onafgemaakte 1st Proef*, (zie afb. 2).

Ib: De tonen van Ia zijn veel lichter gemaakt. Bovendien is er een tweede toon overheen gebeten, waarbij beide tonen duidelijk afzonderlijk herkenbaar zijn. Het boek op de voorgrond voor de tafel is veranderd n probeer opnieuw boeken, waarboven een zware schaduw op het tafelkleed. Met de randlijn. Op de achterzijde van de afdruk in het RPK schreef Ploos: *onafgemaakte 2de proef*.

Ic: Het lijnwerk toegevoegd, vóór de signatuur. Voor de tafel staan nu drie boeken. Op de achterzijde van de afdruk in het RPK schreef Ploos: *20 Feb. 1779 deeze bijna voltoide Proef, vereerd aan mijn Liefste Vriend! den WEd Heer Hemsterhuis in 's Hage*.

II: De signatuur toegevoegd De zwaarste tonen afgezwakt (zie afb. 3).

LNP 45: *Kaarssnuitende man*, naar Jan Luyken. Van deze prent is een variant ontdekt.

Waarschijnlijk hebben we te maken met een niet voortgezette eerste opzet in etslijnen. Bij de gepubliceerde versie is gekozen voor een uitvoering in omgekeerde volgorde: daar zijn eerst de tonen aangebracht. Toen die goed in verhouding waren werd het lijnwerk toegevoegd. Dezelfde techniek overigens die bij LNP 43 (naar G. van den Eeckhout) werd toegepast. De variant verschilt in veel kleine details van de gepubliceerde prent. Het gemakkelijkst is dat waar te nemen bij de versiering midden op de deur van het rechts aan de muur hangende kastje (zie afb. 4).

LNP 47: *Dorpsgezicht met grote boom*, naar Gerbrand van den Eeckhout. Hier moet een staat IIB worden toegevoegd: vóór extra schaduw op de ramen en vóór zwaardere

gedetailleerde schaduw van de boom op de grond.

LNP 57: *Dame bij kaarslicht*, naar Caspar Netscher. Van de vde staat, die tot 1981 in het RPK ontbrak, is een exemplaar verworven.

LNP 60: *Jurriaan Andriessen omhelst de meid uit de Zon*, naar Reynier Vinkeles.

Van deze prent zijn nu twee staten bekend:
I vóór de randlijn en voor lichte roulette lijnen.
II met de randlijn en met lichte roulette lijnen.
Op de achterzijde van de afdruk in de 1ste staat in het RPK schreef Ploos een opdracht aan Hemsterhuis en: 1 proef.

LNP 62: *Zittend boertje met kruik*, naar Adriaen van Ostade. Van dit prentje is een tweetal zeer interessante proefdrukken teruggevonden, oorspronkelijk afkomstig uit de collectie Jan Veth. Geen andere prent heeft Ploos zoveel kansen gegeven om tijdens het drukken te experimenteren dan dit *zittend boertje met kruik*. Vooral het feit dat het prentje van vier platen gedrukt moest worden gaf hem veel mogelijkheden. Er bestaan dan ook afdrukken in alle denkbare combinaties: van de platen A en B; van A, B en C; van B en C; van B, C en D, etc. Toch blijkt uit de twee in 1983 en 1984 verworven drukjes dat er nog meer mogelijk was dan we reeds wisten. Beide prentjes zijn gedrukt van de platen B, C en D. Het eerste prentje is à la poupée in kleur gedrukt. Ploos heeft echter nog niet de pittige kleuren gebruikt waarmee hij later de definitieve versie drukte. De wens om een zo goed mogelijk 'aquarel' effect te krijgen is waarschijnlijk de oorzaak van de te transparante kleur. Bovendien blijken we te maken te hebben met een onbekende eerste staat voor alle drie gebruikte platen. Bij plaat B is de voorgrond nog niet aanwezig. Bij plaat C ontbreekt de schaduw links op de achtergrond en bij plaat D ontbreekt o.a. de extra schaduw op de kruik. Zowel bij plaat C als plaat D is de broeksluiving nog wit. Uit het feit dat het hier gaat om een eerste staat mogen we in ieder geval concluderen dat we de vroegst bekende druk in kleur van dit prentje in handen hebben. Het tweede drukje is eveneens in de hierboven beschreven eerste staat (afb. 5). Ook hier hebben we te maken met een afdruk van de platen B, C en D. In dit geval heeft Ploos de drie platen echter afgedrukt in dezelfde lichtgetinte transparante verf. Blijkbaar trachtte hij hiermee het uiterlijk van een gewassen pentekening te benaderen. Het resultaat was weliswaar bevredigend doch onnodig tijdrovend. Het moet waarschijnlijk slechts als een drukexperiment worden gezien met reeds voorhanden zijnde

Afb. 5. 'Zittend boertje met kruik' naar Adriaen van Ostade. LNP 62, afdruk in 1ste staat van de platen B, C en D in transparant grijs.

koperplaten. Het kan nooit de bedoeling zijn geweest een facsimile van een gewassen pentekening in één kleur van drie platen te maken. Al die handelingen kunnen immers ook op één plaat worden geconcentreerd. Het geeft ons niettemin een indruk hoezeer Ploos de mogelijkheden, die zijn platen boden, onderzocht heeft.

Bijlage

Transcriptie van de lijst van 'koperen platen' met aanvullende verklaringen.
Koperen Platen, allen zeer goed van druk, met een compleet getal van 350 drukken voorzien en andren gereed om uit te geven of te blijven leggen.

N.B. 't Boertje met kleuren (LNP 62) en de Plaat door Zyne Hoogheit W: de 5de (LNP 64) leggen in 't werk Ecty,

	p:a: C.P: VA:
A: Houte plaat en proeven tot de Jonge over de deur, naar Rembrand	- LNP 6
B: Vrouwtje nagt lecht voor G. Netscher	- LNP 57
C: Wm van de Velden	- waarschijnlijk LNP 48
D: Vignet met Pourt: van A: Zilo, door J:v:d:Schly	- LNP p.160: plaat no. C 20 waarin het portret is geëst door C.P.v.A.
E: Pourtret van C:P v A naar g:v:d:Mijn, door J:v:d.Schly & R: Vinkeles	- Niemeijer NKJ 1962, no:34
F: Pourtret van C:P.v.A. in de hoogte geëst	- Niemeijer NKJ 1962, no: 31 of 32
G: L'amoureux door R:Vinkeles	- LNP 60
H: Binnehuis naar A:d:v:Ostade	- LNP 56
J: drie koppen naar J:Leevens door A:Bloteling	- Hollstein noemt slechts twee koppen naar Jan Lievens (H 18 en H 193)
K: Binnenhuis met de Bakermat naar A.v:Ostade	- LNP 59
L: Saartje Jans in Zw.kunst door C. Troost	- LNP, p.128
M: Landschappen geëst door J: H: Troost.	
N: Landschap met de man onder de luifel, naar g: v: Eekhout	- LNP 58 ?
O: Landschap met een Werfje naar g: v: d: Eekhout	- LNP 47 ?
P: Titul voor 't Treurspel van Titus door R. Vinkeles	- LNP p.164: D 5, uit 1765
Q: 't Vignet voor Idem en de Uiterlijke Welsprekendheid door R. Vinkeles	- LNP p.165: D 7, uit 1765
R: 't Teekenaarstertje in zw:krijt door C: Troost	- Niemeijer, Troost, no: 83 P: 'Portret van Johanna (?) Troost'
S: Kinderkopje naar A: v: d: Velde	- mogelijk LNP proef 18
T: Zittende jongen	- LNP 61
U: kindtje naar Boucher	- mogelijk LNP proef 17. Als het bij s en U werkelijk gaat om proef 18 en 17, dan blijkt daaruit dat er sprake is van twee verschillende koperplaatjes. De veronderstelling dat ze op de vóór- en achterzijde van één plaat zouden zijn geëst (LNP p. 247) is dan onjuist.
V: Smouse kopje door C. Troost	- Niemeijer, Troost: 583 P
W: Idem	- Niemeijer, Troost: 584 P
X: oud vrouwtje door Sara Troost	- mogelijk Wurzbach 1
Y: Amstels Wapen	- LNP 55
Z: twee meysjes naar A. v. Ostade	- LNP proef 16a
AA: 't pourtret van Jb v. Campen	- ?
BB: Kolvers na de stomme van Campen, plaatjes in de hoogte	- LNP 54 en variant
CC: div. platen tot de stijl der kunst 2 pakken	- LNP p.305, no. 15-16-18-20-22
DD: 6 platen door L. F. d: Bourg	- Wurzbach beschrijft bij L. F. Dubourg 18 prenten

- DDX: Titel tot diligentia omnia
 EE: platen tot de Brief over de Beeldhouwery
 behorende Hemsterhuis.
 – LNP p.165: D8
 – door J. v.d. Schley naar ontwerpen van
 François Hemsterhuis. De platen werden
 gemaakt voor Hemsterhuis' verhandeling 'Lettre
 sur la Sculpture', Amsterdam, 1769. Ploos liet
 de verhandeling vertalen en uitschrijven. Hij
 kreeg de platen om er ook de illustraties bij te
 kunnen drukken. Na zijn overlijden in 1798
 raakten de platen in handen van Chr. Josi, die
 er op zijn beurt ook enige afdrucken van
 maakte.
 – ?
- FF: 't Hondje na Schouman
 GG: Een advoc' na J: Steen & 350 Exempl:
 HH: Platen tot de Anatom. & Akademische
 redevoering
 JJ: de Geboorte J:C: naar S: de Bray
 KK: 't pourtret van Blok Baas Timmerman bij
 de O:I: Comp.
 LL: kindje naar Mieres
 LLX: Kindje naar C:Chalon
 MM: Landschap naar Esselens en 350 drukken
 NN: Plaat en Maklatur tot het Meysje naar
 S: de Bray
 OO: Plaat naar G. terburg daar een dame
 drenkt kunnende geen druk uithouden
 hier bij eenige drukken.
 PP: Bloempot na J. van Huyzem
 QQ: Vrugten na J:v:huyzen
 RR: Regenten van J: de Bray en 350 druk:
 SS: Naar c: Bega 350 druk
 TT: Naar J: Saanredam en 350 drukken
 – LNP 38, uit 1777, uitgegeven in 1786
 – LNP 28, 1783
 – ?
 – LNP 65; zie ook LNP p.128
 – ?
 – LNP 49 of 50 ?
 – LNP 46 uit 1771, uitgegeven in 1787
 – LNP 63, niet gepubliceerd
 – één der varianten van LNP 30
 – LNP 66, uit 1777, niet uitgegeven
 – LNP 67, uit 1777, niet uitgegeven
 – LNP 37, uit 1777, uitgegeven in 1786
 – LNP 42, uit 1772, uitgegeven in 1787
 – LNP 41, uit 1778, uitgegeven in 1787